

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Tidningsdebatt om hot mot den finlandssvenska minoriteten

Henriksson, Blanka; Häger, Andreas

Published in:

Föreställda finlandssvenskheter. Intersektionella perspektiv på det svenska i Finland

Publicerad: 01/01/2017

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Henriksson, B., & Häger, A. (2017). Tidningsdebatt om hot mot den finlandssvenska minoriteten. In B. Henriksson, A. Häger, & S-E. Klinkmann (Eds.), *Föreställda finlandssvenskheter. Intersektionella perspektiv på det svenska i Finland* (pp. 57–83). Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020102788541>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

2. TIDNINGSDEBATT OM HOT MOT DEN FINLANDSSVENSKA MINORITETEN

Blanka Henriksson & Andreas Häger

INLEDNING

I denna artikel diskuterar vi den roll tidningsdebatter spelar för den svenskspråkiga minoriteten¹ i Finland. Vi ser närmare på de tio svenskspråkiga dagstidningarna som utkommer i landet och olika fora på internet där finlandssvenskarna debatterar frågor som rör det svenska språkets och den svenskspråkiga minoritetens ställning i Finland. Många av debatterna behandlar olika slags upplevda hot mot den finlandssvenska minoriteten, hot både mot olika typer av samhällliga funktioner på minoritetsspråket, mot den finlandssvenska kulturen och mot gruppens själva existens. En undersökning visar att drygt två tredjedelar av finlandssvenskarna ”anser att deras framtid som språklig minoritet är hotad” (Sundback 2015:21). Dessa hotbilder framträder i många olika debatter, också i sådana som inte i första hand verkar handla om språklig identitet.

Det finns ungefär 300 000 finlandssvenskar, den svenskspråkiga minoriteten i Finland utgör knappt sex procent av Finlands befolkning. Andelen svenskspråkiga i Finland har minskat, år 1950 var antalet nästan 350 000 och andelen av befolkningen nästan tio procent (Allardt & Starck 1981:120). Under perioder har det också förts aktiva kampanjer mot landets tvåspråkighet. I innevarande riksdag

har de populistiska Sannfinländarna 39 mandat (av 200); i sitt valprogram (*Suomalaiselle sopivin*) talar de bland annat mot obligatorisk svenskundervisning i finskspråkiga skolor och för minskat svenskspråkigt utbud i de offentligt finansierade mediekanalerna. Hoten mot finlandssvenskheten, som utmålats i de finlandssvenska debatterna, bör ses mot denna bakgrund.

Det finns exempel på tidigare forskning om hur man på finskt håll skriver om och debatterar det svenska i Finland (Herberts 1988; Saukkonen 2011), och rörande journalistisk diskussion om finlandssvensk debatt (Myntti 2010).² Även finlandssvenskt opinionsmaterial som inte i första hand berör det svenska i Finland har studerats (Sirenus 1994; Creutz et al. 2002). Saukkonen tar kort upp också svenskspråkig debatt, men konstaterar att det i hans rapport inte funnits utrymme att granska denna närmare (Saukkonen 2011:80).

Vi beskriver de debattämnen vi analyserar som ”hot” mot finlandssvenskarna, som föreställningar om kriser och förluster som kan drabba finlandssvenskarna och det svenska språket i Finland. Det finns flera socialpsykologiska enkätundersökningar med en liknande tematik. Liebkind, Teräsaho & Jasinskaja-Lahti (2006) talar redan i rubriken om ”upplevelser av hot mot den finlandssvenska identiteten”. I artikeln behandlas synen på den finlandssvenska gruppens vitalitet nu och i framtiden och upplevelser av diskriminering. Henning-Lindblom (2012) i sin tur diskuterar upplevda hot mot en grups identitet. Några av de hot hon nämner kan jämföras med den diskussion som förs i debatterna som studeras här. Det handlar om hot mot den egna gruppens särprägel och dess värde samt assimilering- och diskrimineringshotet.

Föreställningar om hot har också framhållits som en del av den finlandssvenska identiteten och kulturen. Kristin Mattsson visar hur det i hennes forskningsmaterial bestående av finlandssvenska kvinnors livshistorier dras paralleller till Mumindalen som en symbol för det finlandssvenska, bland annat genom följande citat ur en finlandssvensk livshistoria: ”det finns en katastrofberedskap [hos muminfamiljen]. Myter och genetisk programmering upprätthåller medvetan-

det om att översvämningar, kometer och andra katastrofer inträffar med jämna mellanrum” (Mattsson 2011:171).

Vi har gjort en grundläggande indelning i tre kategorier av hot: konkreta, symboliska samt generella. De konkreta hotbilderna gäller enskilda politiska beslut, ofta olika slags förvaltningsreformer. De hot vi kategoriserar som symboliska handlar i första hand – eller på en denotativ nivå, om man så vill – om helt andra saker än språk och identitet, till exempel om snus (se vidare kapitel 6). Men samtliga debatter har också en dimension av identitetspolitik och mer explicit av upplevda hot mot den finlandssvenska befolkningen. Till de generella hoten räknar vi mer allmänna hot mot det svenska språket, till exempel bristande service eller förändringar i språkklimatet.³ Det handlar om upplevelser av långsiktiga trender, som i sin tur kan omfatta många olika konkreta hot. Alla dessa hotbilder har en symbolisk dimension: de har enligt debatterna implikationer långt utöver de konkreta frågor det rör sig om. Hotet får i dessa fall två nivåer: dels det konkreta fallet som diskuteras, dels de problem som det kan leda till, eller som det är ett exempel på. Som exempel på en debatt om ett konkret beslut diskuterar vi nedläggningen av förlossningsavdelningen vid Västra Nylands sjukhus, allmänt kallad Ekenäs BB. Sedan följer en debatt som återkommer i olika former, nämligen det generella hotet som gäller bristande service på svenska, i det här fallet hos VR, den statliga järnvägen. Som ytterligare exempel på generella hot tar vi upp webbdebatter som handlar om en försämring av det svenska språkets ställning i Finland. De symboliska hoten diskuteras närmare i kapitel 6, om snus, och kapitel 7, om spinnfiske. Ovanstående hot kan ses som externa, men vi diskuterar avslutningsvis också exempel på interna hot i debatten, i samband med regionalpolitiska utbildningsfrågor.

Materialet för denna undersökning består av dagstidningsmaterial, både pappers- och webbutgåvorna, med läsarkommentarer.⁴ En del av det använda materialet har samlats in i samband med kontinuerlig dagstidningsläsning av *Hufvudstadsbladet* (HBL), *Åbo Underrättelser* (ÅU) och *Österbottens Tidning* (ÖT). Annat material

kommer från sökningar i Brages pressarkiv.⁵ Det äldsta materialet är från 2009 och gäller debatten om Ekenäs BB. Övrigt material som analyseras i artikeln är från 2012 och några enstaka exempel är från 2013.

Eftersom vi anlägger ett diskursanalytiskt perspektiv intresserar vi oss inte primärt för vilka debattskribenterna är. Alla finlandssvenskar skriver inte debattartiklar eller webbkomentarer och alla är inte heller ense i frågor som rör det svenska språket i Finland. Vi håller heller inte med om allt som uttrycks i debatten.

TEORI

En central och självklar utgångspunkt är att vi ser debatterna som en diskursiv konstruktion av verkligheten. De hot som konstrueras handlar om hur saker och ting förhåller sig, de skapar kunskap om vad det är som gäller som verklighet. De förutser kausala samband: om A händer så händer också B (och kanske C, D, E etc.) i vad som brukar kallas ett "sluttande plan" (eng. *slippery slope*). Tidningsdebatter utgör en social konstruktion av verkligheten i form av olika mediala diskurser. De diskurser vi ser på konstruerar hot mot den finlandssvenska minoriteten.

Vårt teoretiska perspektiv på konstruktionen av hot hämtar vi från diskussioner kring begreppet risk, närmare bestämt från Mary Douglas (1985; 1992) och hennes användning av riskbegreppet. Douglas har en uttalat socialkonstruktivistisk syn på risk: "the reality or the unreality of the cause of harm makes no difference: it is enough that people believe in it" (Douglas 1992:83). I denna text använder vi termerna "hot" och "hotbild" och också uttrycket "upplevda hot". Som en följd av det konstruktivistiska perspektivet gör vi ingen skillnad mellan dessa. Vi vill framhålla att ett konstruktivistiskt perspektiv på inget sätt innebär att ett hot inte finns på riktigt. En aspekt som vi inte tar ställning till är om hoten är reella eller inte. Detta påpekande är särskilt relevant i fråga om de hot mot

liv som några personer i egenskap av finlandssvenskar i offentligheten utsattes för våren 2013 (Iisaho 2013).

Douglas diskuterar bland annat sjukdomar, naturkatastrofer och miljöförstöring. Vi ser här på risker av annat slag, till exempel risken att utsättas för den stressituation det kan innebära att tvingas försöka klara sig på ett språk annat än sitt modersmål i komplicerade situationer. Det handlar om att utsättas för stress och hotas i sin identitet, snarare än hot mot ens liv. I hög grad handlar det också om kollektiva risker, i form av ett hot mot den egna gruppens existens.

Douglas talar alltså bland annat om naturkatastrofer i termer av risk. Det framgår att hon, till skillnad från till exempel Perrow (1984), inte talar om risker som kalkyleringar, utan snarare som något som kan drabba en mer eller mindre oväntat och oberoende av eventuella preventiva åtgärder. I någon mån diskuterar vi ändå riskkalkylering i relation till våra fall, genom att man kan se hur olika risker vägs mot varandra i debatterna.

För Douglas är diskussionen om anklagelser eller skuldbeläggning (eng. "blame") central: ett sätt att hantera risker är att rikta anklagelser. Dessa anklagelser kan riktas antingen inåt mot den egna gruppen, eller utåt. Vid till exempel sjukdom kan man anklaga den sjuka för att själv ha orsakat sin sjukdom genom dåligt leverne, eller så kan anklagelsen riktas utåt, så att smittan uppfattas ha överförts från någon utanför gruppen. Att skylla på den som drabbas är ett sätt att stärka den interna sociala kontrollen, att anklaga någon utomstående är ett sätt att stärka lojaliteten i gruppen (Douglas 1985:59). I det material vi studerar riktas anklagelserna huvudsakligen mot utomstående: mot finskspråkiga, mot makthavare. Den som redan är impopulär kommer att bli anklagad (Douglas 1992:5), till exempel någon finskspråkig politiker eller byråkrat.

Det förekommer också debatter som handlar mer om att rikta skulden internt. Sådana debatter är till exempel de som starkt berör regionalpolitik, inte minst när det gäller utbildningsfrågor. Där utgörs hotet av att finlandssvenskarna inte kan hålla samman, alla drar i stället åt sitt eget håll (Haglund 2013).

Centralt för vår diskussion är Douglas (1985) idéer om perception eller varseblivning av risker, som ligger nära tanken på konstruktionen av hot. Douglas ser inte riskperception som något individuellt utan som något socialt, kulturellt och även politiskt. Olika kulturer har olika föreställningar om risk. Konstruktionen av risker är en del av kunskapsproduktionen inom en institution. Douglas betonar starkt den politiska och institutionella dimensionen, och säger bland annat att "the expectation of dangers tends to be institutionalized so that it stabilizes and generally supports the local regime" (Douglas 1985:54). Vi ser debatterna som ett forum för kollektiv riskperception och för konstruktion av gemensamma upplevelser av hot mot den egna gruppen.

DEBATTEN SOM FORM

Debatten är en form av kommunikation som sker skriftligt eller muntligt. I den här undersökningen ägnar vi oss enbart åt skriftliga former av debatt. Debattinläggen avgränsas rent fysiskt av var de är publicerade, antingen i tryckt format under rubriken debatt i en dagstidning, eller som läsarkommentarer till en artikel i en dagstidnings webbupplaga.

En debatt kännetecknas av att de deltagande debattörerna har en agenda som de vill föra fram genom logisk argumentation, för att övertyga en motpart. Den journalistiska genren debattartiklar karakteriseras av att skribenterna öppet går in för att påverka sin publik (Hultén 1996:14), till skillnad från rapporterande journalistik där skribenten förväntas ha en mer objektiv inställning.

Bertil Rolf menar att debattinlägg kännetecknas av att de handlar om ett specifikt ämne och att det i inlägget finns en uttalad inställning till ämnet. Inläggen är också försök till kommunikation, som ingår i en kommunikationssituation av en viss typ, och målsättningen är att de ska vara förnuftigt uppbyggda (Rolf 1984:7–12). Det sistnämnda är ett svårdefinierat kriterium, men möjligen menar Rolf att

skribenten strävar efter en retoriskt övertygande uppbyggnad som gäller för just debattinlägg på tidningarnas debattsidor. Retorik spelar förstås en extra stor roll i texter som ska övertyga läsaren och få den att inta samma ståndpunkt som man själv har. I debatter används ofta ett tillspetsat språk, speciellt på internet, och ironi är ett vanligt förekommande stilmedel. Ett annat retoriskt grepp som används är hyperboler eller överdrifter.

I debattgenren kommenteras ofta själva debatterandet, i en sorts metadebatt, bland annat genom att framhäva att det som debatteras är onödigt eller att debatten saknar egentlig substans. Med ett inlägg i debatten kan debattörer också förneka och förlöjliga hela den konstruktion som de själva bidrar till. Jarl Thorbacke (1993) menar att offentliga debatter ofta följer ett mönster där argument och åsikter i något skede börjar upprepas, tills debatten småningom handlar om debatten själv, för att stegvis ebba ut. Denna tendens till upprepning förstärks enligt Ulf Zander om aktörer med liknande åsikter deltar i debatter under längre perioder och debatten kanske snarare återspeglar ett offentligt minne (Zander 2001:62).

Den debatt som pågår i kommentarer till webbartiklar skiljer sig något från debatten i tryckta tidningar. Internet är lättillgängligt, öppet för alla och tröskeln för att delta är låg (Skogerbø & Winswold 2008:39), även om det förstås är lättare för yngre generationer med datorvana att delta. Skribenterna har en annan möjlighet att vara anonyma, i den tryckta dagspressen brukar anonyma debattartiklar tillåtas endast i undantagsfall, och anonymiteten påverkar säkerligen sättet man skriver på och vad man skriver. Kommentarer till artiklarna i de undersökta tidningarnas webbutgåvor är mildt modererade. Än så länge är det tillåtet att vara anonym, även om det förekommit diskussioner om huruvida denna rätt ska begränsas. I vissa debatter förekommer ganska starka påståenden och uttalanden. Det framgår inte hur mycket material som mediehusen rensar bort på grund av att innehållet är rent olämpligt, så som angrepp på minoriteter, ras, religion, kön, sexualitet, enskilda personer med mera.

De flesta skribenterna använder pseudonymer, eller så kallade *screen names* (ett namn man väljer att använda när man kommunicerar med andra på internet), vilka kan ge vinkar om olika tillhörigheter som kön, region eller social status, men också vara helt nonsensartade eller medvetet vilseledande. Även ett högst vardagligt egennamn kan vara en pseudonym och dölja en annan typ av identitet än den som först signaleras (t.ex. om en man har ett kvinnonamn som alias).

Debattklimatet på internet är också ett annat än läsarna kanske är vana vid i tryckta tidningar. Tröskeln är lägre för många att kommentera en artikel på en webbplats, jämfört med att skicka en insändare till en dagstidning. Tempot kan vara snabbt och nya kommentarer tillkommer under en kort period när artikeln är nypublicerad. Diskussionen liknar delvis en muntlig sådan, genom att texterna är av den kortare, mer spontana typen, med rappa replikskiften i en informell ton (Skogerbø & Winswold 2008:41). Men liksom i alla webbdiskussioner finns det ett inslag av beständighet eftersom det som skrivs finns kvar för andra att läsa och påverkas av, medan det som sägs har en omedelbar effekt enbart i det ögonblicket (Crystal 2002:135). Skogerbø och Winswold poängterar dock att webbdiskussioner har oförtjänt dåligt rykte som anarkistiska och kaotiska med personangrepp. Föreställningen att man därför inte skulle kunna ta dem på allvar som en del av samhällsdebatten är felaktig, tvärtom är inläggen i de flesta fall genomtänkta. Även om argumenten inte alltid kan räknas som vattentäta, hänvisar de ofta till fakta, och dåliga argument blir emotsagda av andra debattörer (Skogerbø & Winswold 2008:41–42). Debatter på webben som behandlar kontroversiella ämnen innehåller ofta inlägg som knappast skulle ha tagits in som insändare i en papperstidning (Skogerbø & Winswold 2008:42). I dag finns en pågående diskussion om det som på engelska kallas *hate speech* (Weber 2009), på svenska bland annat hatretorik och nät-hat, och på finska *vihapuhe*.⁶

Politiska webbdiskussioner har jämförts med Habermas tankar om en "public sphere" (Habermas 1989), där individer kan samlas

för att fritt diskutera och identifiera samhälleliga problem och genom diskussionerna påverka politikernas handlingar, även om Skogerbø och Winswold hävdar att politiker och beslutfattare tenderar att ta webbdebatterna på mindre allvar (2008:42). Melissa Wall liknar dessa kommentarsfunktioner med en virtuell "town hall", det vill säga ett öppet möte där alla får säga sin åsikt, eller en kvarterskrog, med den skillnaden att man på internet kan vara helt anonym. Innehållet i diskussionen varierar från hätskt till behärskat och de spontana uttrycken tyder ibland på goda insikter i det som diskuteras, ibland handlar det bara om obstinata kommentarer (Wall 2005:163).

Det som också kännetecknar långa diskussioner är att de kan röra sig fritt mellan ämnen. Om man börjar läsa långt ner i en kommentarskedja kan det ibland vara svårt att förstå vad kommentaren har med originaltexten (i detta fall en tidningsartikel) att göra. Liksom i de chattgrupper som David Crystal beskrivit, har diskussionerna en tydlig linjär struktur, där kommentarer följer i den ordning som de skrivs in rent kronologiskt, men det linjära är delvis en illusion, eftersom det inte finns några garantier att skribent E som svarar på det skribent A har skrivit, faktiskt har läst det som B, C och D har bidragit med där emellan (Crystal 2001:136).

Skribenterna kommenterar inte heller bara tidningsartikeln utan också fritt de andra skribenternas kommentarer. Det kan handla om att bara instämma i det någon annan skrivit, eller att motsätta sig det, utan vidare argumentation. Människor läser också in olika saker i en och samma text och vad de väljer att vilja diskutera vidare skiljer sig åt markant från fall till fall. Vissa skribenter återkommer med samma åsikter i flera olika sammanhang, andra verkar kommentera mer sporadiskt, medan ytterligare en kategori väljer att endast kommentera en viss typ av artiklar. Liksom i tidningsdebatt är debatter om debatten vanlig, och metakommentarer om meningsfullheten i en pågående debatt förekommer ofta.

MÅNGA OLIKA DEBATTER

De debatter som på ett eller annat vis berör finlandssvenskarnas ställning är många och mångskiftande. Vi delar som tidigare nämnts in materialet i konkreta, symboliska och generella hot. Bland de konkreta hot som debatterats de senaste åren finner vi förvaltningsreformer, till exempel flyttningar, sammanslagningar eller nedläggningar av någon form av serviceinrättning.⁷ Ett exempel på detta är den så kallade Karlebyfrågan. Karleby är den stad som ligger längst norrut i den finlandssvenska regionen och under åren 2010–2011 fördes diskussion ända upp på regeringsnivå om vilken region Karleby skulle tillhöra. Alternativet var regionen som hade det tvåspråkiga Vasa, eller den som hade det finskspråkiga Uleåborg, som centralort. Vasaregionen har en betydligt större andel svenskspråkiga invånare. I debatten förblev de konkreta följderna av detta beslut mycket otydliga, delvis på grund av en komplicerad regionförvaltning. Trots detta väckte frågan stark debatt eftersom den språkliga dimensionen blev framträdande (se t.ex. Hästbacka 2010).

Andra förvaltningsreformer som skapat debatt är kommunsammanslagningar som gett upphov till tidningsrubriker som till exempel ”Stor risk att svenskan försvagas” (Kosk 2012). Andra reformer har berört skolförvaltning (Mattsson 2012) och hotande nedläggning av den svenskspråkiga militärförläggningen i Dragsvik (Törnudd 2012). En förflyttning av nödcentraler från ett tvåspråkigt område till ett mer finskspråkigt, ledde bland annat till en ledare med rubriken ”Svenskan i nöd i centralreform” (Hästbacka 2012).

De hot vi kategoriserar som symboliska handlar i första hand om helt andra saker än språk och identitet: om snus (se kapitel 6), om spinnfiske (se kapitel 7), om jakt på sjöfåglar (Bergman 2012), pälsfarmning (Wilms 2009)⁸ osv. På ett plan handlar dessa debatter om bland annat hälsa, juridik och djurskydd, men språkliga aspekter får ändå utrymme. En företeelse som vid en första anblick inte har med språk eller minoritet att göra kommer att få bli en symbol för just desamma genom att ett hot på något sätt framställs. Språket blir ett

tillhygge i debatter som primärt rör något annat. Debattörerna är införstådda med att språkfrågans starka legitimitet gör att språket alltid är ett tungt argument.

En tillfällig förvandling av ett heltidslektorat i litteraturvetenskap vid Åbo Akademi till en deltidstjänst i samband med en pensionering, satte 2012 i gång en omfattande tidningsdebatt.⁹ Omstruktureringar inom Åbo Akademi, det enda svenskspråkiga universitetet i Finland, debatteras ofta i dagstidningarna. Omvandlingen av lektoratet är ett exempel på hur ett konkret hot också kan få symboliska dimensioner, genom att deltagare i debatten gjorde kopplingar till ett hot mot den finlandssvenska minoriteten:

På längre sikt bidrar en dylik sanering till att försvaga det centrala modersmålsämnet i våra svenska skolor, med oöverblickbara följder för språk, litteratur och identitet. En ny domänförlust för Svenskfinland, verkställd som ett skott i mörkret – avfyrad på kortsiktigt ekonomisk grund, vilket i det långa loppet kan visa sig kosta långt mer än det smakar. (Valtiala 2012)

En enskild universitetstjänst framställs som en grundsten för den svenskspråkiga befolkningens språk och identitet och genom nedskuren tjänstetid undermineras basen för dess existens. Ett konkret hot blir ett generellt hot, enligt klassisk ”sluttande plan”-argumentation.

De generella hoten återfinns bland annat i debatter som explicit och i första hand handlar om det svenska språkets och den svenskspråkiga minoritetens ställning i Finland. Ofta knyts, som ovan konstaterats, dessa frågor till andra debattteman av mångskiftande slag, men språket i sig debatteras också på en mer abstrakt nivå (t.ex. Granberg 2012; Grüne 2012; Kevin 2012). Många gånger handlar debatten om svårigheter med att få service på det egna språket, som i exemplet VR nedan. I andra fall handlar det om identitetsaspekten (t.ex. Rosenberg 2012). Inte bara underförstådda hot verbaliseras i debatten utan där återfinns också explicita kommentarer om hot och rädslor, som i följande ledartext:

Vi finlandssvenskar känner oss hotade och vi är rädda. Vi är rädd[a] för hur det ska gå för oss, rädda för att vår ställning som den minoritet i världen som förmodligen har det bäst ställt, urholkas. Rädslan är förståelig, minoritetstypisk och underbyggs av att det är de negativa signalerna som dominerar. (Ginman 2012a)

Skribenter kan också ta avstånd från debatten genom att måla upp avskräckande hotbilder där finlandssvenskarna tas på mindre allvar av utomstående grupper för att man debatterar till synes oviktiga, eller rent av löjliga, frågor. De skapar en upplevelse av ett internt hot där språkgruppen bidrar till sitt eget fall genom att utåt sett verka harmlös i sin debatt om oväsentligheter.

Det tycks vara omöjligt för finlandssvensken att föra en diskussion om det finlandssvenska i Finland utan att det går överstyr. Samtidigt är det diskussionen om finlandssvenskans ställning i vårt land många anser vara en överlevnadsfråga för inte bara språket, utan också kulturen och framtiden. (Röman 2013)

Några debattörer utmålar själva debatten som farlig för att den skapar splittring i den svenskspråkiga gruppen och därför hotar finlandssvensk enighet (se ex. Haglund 2013), eller som en ledare uttrycker det, ”Finlandssvenskarnas hotbilder kommer inifrån” (Nygård 2013). Tanken om ett gemensamt mål, som är viktigare än de enskilda fallen som debatteras, förs fram.

I inlägg av arten metadebatt (se ovan) kommenterar många skribenter finlandssvenskarnas uppenbara behov av att debattera. Att finlandssvensk debatt ofta handlar om språk är uppenbart också för många debattörer: ”[...] vad vore Hbl utan den eviga språkkverulansen, lika kär och omistlig som Ferdn’and!¹⁰ Låt oss alltså fortsätta lite till.” (Ahlfors 2012) I Brages Pressarkiv får man (materialet är beskrivet i fotnot 1) på sökordet ”svenska språket” i kategorin ”Debatt”¹¹ resultatet ”Hittade över 500 referenser”. Som jämförelse kan nämnas att sökordet ”jämfördhet” gav 117 träffar i samma kategori medan ”sammällsklasser” gav 15 träffar.

NEDLÄGGNINGEN AV EKENÄS BB

Den första juni 2010 stängde förlossningsavdelningen på sjukhuset i Ekenäs, en ort med svenskspråkig majoritet på sydkusten ungefär halvvägs mellan Helsingfors och Åbo. Nedläggningen hade varit aktuell under flera år, och väckte stort motstånd bland annat på grund av att avdelningen var populär även utanför regionen på grund av sjukhusets alternativa förlossningsmetoder. Debatten, som främst fördes i dagstidningen *Västra Nyland*, handlade dels om att man lägger ner en uppskattad och fungerande vårdenhet, dels om frågan hur den svenskspråkiga vården skulle komma att fungera på de huvudsakligen finskspråkiga ersättande sjukhusen.

Många svenskspråkiga debattörer var övertygade om att nedläggningen berodde på att sjukhuset ligger i en svenskspråkig region och har svenskspråkig personal.

Detta är i allra högsta grad en språkfråga [...] Efter alla utredningar som gjorts finns det inte ett enda hållbart argument, varken ekonomiskt eller säkerhetsmässigt, som skulle stöda en nedläggning av BB vid V[ästra]N[ylands]S[jukhus]. (Sannholm 2009)

Debattören anser att det svenska språket är den enda tänkbara förklaringen till nedläggningen, eftersom alla andra argument är ohållbara. En annan debattör skriver:

Det värsta problemet med Ekenäs BB är dock att det ligger i en svenskspråkig region! Det allena gör ju att det måste stängas! [...] Det finns krafter i Finland som är negativt inställda till svenskan och nedläggningen av Ekenäs BB skulle bara vara början.¹² (Karlman 2009)

Skribenten fortsätter med att förutspå att en nedläggning av resten av sjukhuset kan väntas följa samt en omdragning av järnvägen mellan Åbo och Helsingfors så att den inte längre går genom regionen: ”Detta skulle förhindra regionens tillväxt och dessutom få till stånd en utflyttning och därmed en minskad koncentration av svenskspråk-

kiga”. Här är det igen fråga om ett ”sluttande plan”-argument: om vi tillåter A, så kommer B (och C, D osv.) att följa. Skribenten ger ingen logisk förklaring till hur förändringar i organiseringen av vården påverkar järnvägens dragning. Ett annat exempel på motsvarande argumentering finns i följande citat:

Att hela västra Nylands framtid ligger i händerna på några få tjänstemän som endast tycks ha ett mål för ögonen – nämligen att stänga förlossningsenheten i Ekenäs på sätt eller annat – gör att vi börjar ifrågasätta det demokratiska samhälle vi lever i. (Jansson & Roos 2009)

Här beskrivs nedläggningen av förlossningsavdelningen inte bara som ett hot mot en hel regions framtid utan också som en underminering av demokratin. Sammanfattningsvis kan man säga att debattörerna ser nedläggningen av BB i Ekenäs som språkligt motiverad – det läggs ner på grund av att det fungerar på svenska – och samtidigt som en åtgärd med språkliga konsekvenser långt utöver den enskilda servicen. Det blir en ”nedläggning” av finlandssvenskarna i regionen. En liknande debatt, med liknande argument, fördes i dagstidningarna vintern 2011–2012. Då handlade det om en eventuell nedläggning av den svenskspråkiga Nylands brigad i Dragsvik i Ekenäs. Försvaret måste enligt regeringsprogrammet spara och planerade att stänga ett antal enheter, varav en var den som populärt kallas Dragsvik efter garnisonens placering. Här blev resultatet dock ett annat än ovan, eftersom garnisonen fick fortsätta med sin verksamhet och svenskspråkiga beväringar alltså kan tjäna sin värnplikt på modersmålet (Santonen 2012).

SVENSK BETJÄNING PÅ TÅGEN

En återkommande debatt på tidningarnas insändarsidor är bristande service på svenska inom olika instanser, både privata och offentliga. Vi tar här upp ett omdebatterat fall, men frågan är aktuell också i andra sammanhang. Upplevelser av service på det egna modersmålet

(svenska eller finska) inom den offentliga sektorn har bland annat studerats av Herberts (2008). Vårt exempel är en debatt som pågick på HBL:s insändarsidor under augusti och september 2012. Debatten handlade om konduktörernas språkbruk på VR:s (statsjärnvägarnas) tåg och utlöstes av en personlig erfarenhetsberättelse om en situation där en konduktör vägrat tala svenska (och engelska).

Då det blev dags att kontrollera biljetterna fick min syster och jag erfara en butter konduktör som inte kunde (eller ville?) prata ett ord svenska. Än mindre verkade han kunna ge ett leende.
(Österberg 2012)

I denna berättelse görs en koppling mellan å ena sidan avsaknaden av annan språkkunskap än finska och å andra sidan butterhet och oförmågan (eller snarare oviljan) att le. En tänkbar följd av intersektionen mellan det finska språket och butterhet är att svenskspråkiga uppfattas som gladlynta och trevliga.

Andra insändare följde och implicerade bland annat att det inte handlade om språkbruket på personnivå, dvs. att enstaka konduktörer inte kunde eller ville tala svenska, utan att det skulle röra sig om en medveten språkpolitisk strategi från VR:s sida.

Visserligen är konduktörernas uppförande och den alltmer utbredda enspråkigheten utmärkande för vårt folk, men då man i tre av fyra möten med konduktörer stöter på ett väldigt liknande beteende miss-tänker jag att det inte alls är medfött utan att konduktörerna på VR:s kurser danats till detta. Om en konduktör på sträckan Karis-Hangö varken kan säga tack eller varsågod har det nog med utbildning att göra, inte förklaras det av att det numera är svårt att få tag på språkkunnig personal. [...] Själv tycker jag att konduktörerna ohämmat visar sin attityd att de troligen fått fullmakt att göra det (VR:s språkpolitik). (Biström 2012)

Även i detta citat görs en direkt koppling mellan ”uppförande” – tidigare i texten hänvisas till hur konduktörerna ”uppför sig” – och enspråkig finskhet. Men förklaringen finns inte enbart i att finskspråkiga inte uppför sig utan i att såväl oviljan att tala svenska som

uppförandet och ”attityden”, enligt skribenten, lärs ut av VR. Det upplevs vara en del av bolagets språkpolitik.

Antagandet om att det rörde sig om en medveten strategi blir extra allvarligt med tanke på att VR är ett statligt bolag som helt och hållet är i statens ägo. I en insändare rubricerad ”VR:s tilltagande språkaggression” (Holmberg 2012) läser vi:

[...] detta är även ett uttryck för regeringens språkpolitik eftersom det är trafikministeriet som beviljar VR tillstånd att utöva järnvägstrafik i landet [...] På tåglinjen Karis-Hangö är den absoluta majoriteten av passagerarna svenskspråkiga och i snart tio år har de varit utsatta för VR:s aggressiva språkpolitik genom att de flesta konduktörer vägrar tala svenska även om de skulle kunna tala svenska. [...] Trafikministeriet bör följa landets språklag då de beviljar myndighetstillstånd för järnvägstrafik. (Holmberg 2012)

Det är alltså enligt denna insändare inte bara, som också Biström (2012) skriver, VR:s språkpolitik som bestämmer att konduktörerna inte ska tala svenska, det är åtminstone indirekt en del av regeringens (där även Svenska folkpartiet sitter) politik. Texten talar om en ”aggressiv” politik och rubriken, som troligen satts av en redaktör, om en ”språkaggression”. Substantivformen kan även läsas i betydelsen angrepp. Det statsägda järnvägsbolaget är enligt texten involverat i en aggression, ett angrepp, mot de svenskspråkiga. Holmbergs text (2012) är en av flera som hänvisar till lagstiftningen om det svenska språkets ställning och framhåller att avsaknaden av svenskspråkig service på tågen är olaglig. Enligt citatet verkar den bästa lösningen vara att avsluta tågmonopolet och ge trafik tillstånd åt andra bolag på sträckor med svenskspråkiga passagerare. Insändarens drastiska – separatistiska – förslag är alltså ett skilt svenskspråkigt järnvägsbolag.

I debatten om service på svenska poängteras ofta att det delvis är de svenskspråkigas eget fel att de inte blir betjänade på sitt modersmål, eftersom de antingen väljer att från början tala finska, eller snabbt övergår till finska när de konfronteras med en, enligt deras uppfattning, bristfällig svenska.

Varför byter vi språk då när vi är utanför vår egen dörr? Varför vägrar vi låta finskspråkiga öva sin lite knaggliga svenska med oss? [...] Vi finlandssvenskar kräver att svenskan förblir ett obligatoriskt språk i vårt land, men vi vägrar ge finskspråkiga en möjlighet att öva sin svenska med oss. (Cedercreutz-Pesonen 2012)

Ett förändrat språkklimat går inte bara att skylla på de finskspråkiga, sägs det i debatten, utan beror delvis på finlandssvenskarna själva. I en kolumn i *Hufvudstadsbladet* skriver Olav S. Melin apropå att stora företag som Apple, Coca-Cola, Ikea och Nokia inte betjänar på minoritetsspråket i Finland, men väl i andra tvåspråkiga länder som Schweiz, Belgien och Kanada:

Det är långt kunderna som avgör ett företags språkval. Så länge vi inte använder svenska i butiker och restauranger framstår svenskspråkig service som en extra kostnad som inte medför någon nytta. Vi kommer ju ändå och är beredda att köpa och beställa på finska.

Så, till viss del har vi oss själv att skylla.

Det är dags att tänka om. Och börja tala svenska. (Melin 2012)

Dessa skribenter har andra förklaringar till problemet och en annan lösning än Holmberg (2012), som menade att det handlade om ett språkpolitiskt angrepp som skulle motas genom att hänvisa till att språklagen måste följas. De tror inte lika starkt på "illviljan" från finskt håll (Rosenlund 2012). Men samtidigt betonas den svenska särarten och rätten till en sådan lika starkt som i de mindre självkritiska insändarna.

Servicefrågan är ett exempel på vad vi kallat ett generellt hot. Det är inte klart och sägs inte alltid så tydligt att den finlandssvenska gruppens existens är hotad. Snarare ses det frågan om svenskspråkig service som ett exempel på att situationen är på väg att bli sämre och att ett liv på svenska, till och med i regioner där språket är i majoritet, blir allt svårare. Att det ses som en pågående förändring märks av specificeringar som "numera" (Biström 2012) och "i snart tio år" (Holmberg 2012).

När man inte får tala sitt modersmål hotas den egna identiteten.

Detta gäller både komplicerade och stressfyllda situationer, som förlossningar, och enkla och vardagliga bestyr som att visa sin tågbiljett. Den svenskspråkiga identiteten bekräftas av att konduktörerna säger tack och varsågod. Att denna bekräftelse är så viktig att man skriver insändare i frågan, och ifrågasätter VR:s rätt att sköta järnvägstrafiken, tyder på att identiteten hela tiden känns hotad. Det handlar i de flesta fall inte om att kunskaperna i finska skulle vara för bristfälliga, vilket tydligt framkommer i Melins (2012) och Cedercreutz-Pesonens (2012) texter.

Den andra risken som skall hanteras av tågpassagerarna, och av VR, är att man inte kommer fram dit man ska. Österberg (2012) berättar om två passagerare som inte kunde finska, de försökte på svenska och engelska, medan konduktören enbart kunde finska. Konduktören hotade med att passagerarna skulle bli avslängda på nästa station, men situationen löste sig.

SPRÅKETS STÄLLNING

Det finns en kategori av debatter där svenska språket är det enda innehållet, det handlar inte om konkreta beslut eller service utan mer allmänt om svenska språkets ställning i Finland. Vi nämner här kort några olika temaområden inom debatten om svenska språkets ställning och går sedan närmare igenom exempel på uttryck för upplevelsen av att denna ställning försämras.

I en debatt i HBL 2012 behandlades frågan om termerna finländare och finlandssvensk (t.ex. Karlsson & Soramäki-Karlsson 2012; Rosenberg 2012). Minskningen av antalet finlandssvenskar blir också föremål för debatt, både gällande utflyttning (Stenbäck 2012; webbkommentar till Iisaho 2013) och assimilation med den finska majoriteten (Rosenlund 2013). Ett annat tema är finlandssvenska institutioner, till exempel Folktinget, och deras roll (Ginman 2012b).

En försämrad ställning för det svenska språket är ett tema som kommer upp, inte minst i webbdebatter. Vi tar här upp några ex-

empel för att ge en bild av hur debatten om svenskan i Finland kan se ut, och för att denna typ av argument är vanliga på webben. Temat återfinns dock också i tryckta debattinlägg som i följande citat: "Svenskan blir allt oftare satt på undantag, i framförallt huvudstadsregionen." (Melin 2012) eller i debatten om tvåspråkiga skolor:

I detta blad kunde man den 6 maj 1973 läsa rubriken "Svenskan på retur i finska skolor". Om två generationer får vi läsa "Svenskan på retur i tvåspråkiga skolor". Förutsatt att något skrivs på svenska. (Lömqvist 2012)

I debatten skriver signaturen "En svensk som inte tiger": "I en turistbroschyr från 1950-talet kunde man läsa: 'Här är det svenska man hör och svenska man talar.' Var blev ni av ljuva drömmar?" (webbkommentar till Ekström 2012). Skribenten citerar Tage Danielssons revysång och schlagerpastisch "Var blev ni av ljuva drömmar om en rimligare värld", ett uttalat nostalgiskt tillbakablickande mot en bättre, förgångnen tid. Nostalgi kan beskrivas som ett förlustfenomen: eftersom det förflutna alltid är frånvarande, upplevs det som en förlust (Stewart 1999:23). Nostalgi kan också användas som ett sätt att evaluera samtiden genom att kontrastera den mot dåtid (Cashman 2006). Här är det föreställningen om en förfluten tid då det svenska språket i Finland var tillåtet, synligt och allmänt.

En annan kommentar är mer specifik men inte mindre pessimistisk: "Ja Tyvärr så är det så): , Svenskan kommer bli en Relik i Finland med små språköar som Larsmo, Rödsö i Karleby, mm flera." (webbkommentar till Ekström 2012). Även den allra grövsta jämförelsen ryms med: "Hatretoriken mot oss finlandssvenskar blir mer och mer lik den som fanns mot judarna i 1930-talets Tyskland." (webbkommentar till Iisaho 2013)

Man diskuterar också orsaker till svenskans försämrade ställning, eller som en skribent formulerar saken: "Hur har det kunnat gå så här illa för oss svensktalande, att vi blir mordhotade i vårt eget fosterland?" (webbkommentar till Iisaho)

Många menar, på samma sätt som citerats i avsnittet om servicen på VR, att de svenskspråkiga har sig själva att skylla. En person som berättar att hen talar finska med myndigheter och i butiker för att inte vara till besvär får som svar:

Hukare där! Vara till besvär? Nej, ge dej! Och jag antar att detta är i Borgå, som ändå lär ska ha mycket finlandssvenskar? Mycket dåligt att göra på det sätt du gör, inte konstigt att svenskan urholkas undan för undan med sådana som du! (webbkommentar till Ekström 2012)

Svaret innehåller ett direkt tilltal i hårda ordalag, vilket inte är ovanligt i debatter på webben. Den inledande termen ”hukare” är ett skällsord med en speciell historia i finlandssvensk språkdebatt.¹³ Det viktiga i citatet är slutklämmen, att viljan att inte vara till besvär och ”huka” sig för finskspråkiga byråkrater leder till att det svenska språkets ställning försämras.

Följande citat vittnar om hur anklagelser riktas både inåt, mot de svensktalande, och utåt, mot den finskspråkiga majoriteten.

Jag kan inte Finska och fick lära mig hastigt en sak här i Finland: Vill jag ha stryk så ska jag prata Svenska i korvkön i Åbo... nu kan jag väl tillägga i listan att om jag vill bli inburad så prata Svenska med Polisen. Fortsätter denna lättja mot Svenskan så e den snart borta härifrån och vi har oss själva att skylla. (webbkommentar till Lundqvist 2012)

Faran i att använda svenska i kön till grillkiosken är en populär berättelse, som ofta används för att beskriva ett upplevt språkklimat. Skribenten kommenterar en artikel som behandlar rätten att använda sitt svenska modersmål när man är i kontakt med polisen. Uttrycket ”lättja mot svenskan” kan tolkas som myndigheternas oförmåga att kommunicera på svenska. Kommentaren om att ”vi har oss själva att skylla” ges ingen närmare förklaring.

I följande citat kommer en alternativ förklaring till det som också denna skribent upplever som en tillbakagång för det svenska språket:

Det beror att folk äntligen vill umgås på ett otvunget sätt med sina medmänniskor Och att de inte vill vara eller antyda att vara nåt förmer Det som har varit det har varit, punkt. (webbkomentar till Ekström 2012)

Inlägget baserar sig på den upplevda intersektionen mellan språk och klass som också behandlas i kapitel 11. Det finns inga belägg för att människor i dag umgås mera otvunget och har ett mindre behov av att framstå som förmer. Den avslutande meningen talar inte bara om en försämring, utan rent av om ett scenario där svenska inte längre talas i Finland.

REGIONALPOLITISK DEBATT

I detta avsnitt diskuteras exempel på det vi kategoriserar som interna hot. Diskussionen om metadebatt och rädslan för att debatten ska kasta ett löjets skimmer över den svenska språkgruppen, som nämnts ovan, är ett exempel. Ett annat exempel på interna hot är regionalpolitiska tvister som i hög grad handlar om fördelning av resurser. De hot som målas upp är huvudsakligen två: hot mot resurser i den egna regionen eller staden samt hot mot finlandssvensk enighet.

Ett ofta förekommande tema inom den regionalpolitiska debatten är högskoleutbildning och den regionala fördelningen av studieplatser. Exempelen här är hämtade ur en debatt om lärarutbildningens placering. Alla citat finns bland kommentarerna till en artikel som publicerades den 24 september 2013 på svenska.yle.fi.¹⁴ I artikeln intervjuas den helsingforsiska SFP-politikern Maria Björnberg-Enckell under rubriken ”Jag vill ha en lärarutbildning i södra Finland” (Urho 2013). Lärarutbildningens placering har debatterats under olika perioder (se exempelvis Klinkmann 1973; 1993 samt Wiik 1995) och debatter med liknande innehåll som dessa webbkomentarer fortgår (t.ex. Hällfors 2003; Gayer 2014).

Björnberg-Enckells åsikt framgår ur den ovan citerade rubriken. I artikeln säger hon: ”Nu behöver vi en diskussion om det här, för det

är långt mellan Helsingfors och Vasa” och vidare att ”det är viktigt att vi ser oss om i vår omvärld och inser att det behövs en svensk-språkig lärarutbildning i södra Finland”. I rubriken står södra Finland, men i texten nämns alltså Helsingfors.

Artikeln har fått 37 kommentarer, där Björnberg-Enckell får både medhåll och mothugg. En som inte håller med kommenterar specifikt hennes uttalande om avståndet mellan Vasa och Helsingfors: ”Märkligt hur avståndet mellan de två städerna varierar beroende på i vilken riktning man reser...”.

De som håller med använder liknande motiveringar som hon själv, bristen på behöriga lärare i södra Finland: ”Absolut ett måste. Så många obehöriga lärare i södra Finland. Utbildningen för våra barn är så viktig. Kan inte förstå att man låter det vara på det här viset p.g.a regionalpolitik.” I citatet hänvisas till ”våra barn”, och undertexten är att den som inte stöder en lärarutbildning på svenska i södra Finland på något sätt är mot barn. Mer centralt för vårt resonemang här är hänvisningen till regionalpolitik, som uppfattas som något mindre viktigt, och som kanske aktualiseras bara i fråga om vissa regioner. En annan debattör frågar sig: ”ifall man börjar en utbildning i Helsingfors, är inte det också regionalpolitik?”.

Följande kommentar tar också upp den regionalpolitiska aspekten:

Behovet av lärare är stort i södra Finland nu, med konsekvenser för basutbildningen av den svensktalande befolkningen här. Det är bara fakta. Det är inte fråga om vilken ort är bäst eller sämst. Lärarutbildningen i Vasa ger inte tillräckligt med behöriga lärare i södra Finland, så är det bara.

I citatet framhåller skribenten två gånger att det som sägs inte handlar om åsiktsfrågor som man kan ta ställning till ur olika perspektiv, utan att det är ”bara fakta” och ”så är det bara”. Den som säger emot vet inte hur det ligger till utan har en falsk världsbild. Några förklaringar till varför det ”bara är” som det är ges inte. Skribenten vill komma ifrån en betoning på region och plats genom att säga att

det inte handlar om att jämföra olika orter men ser samtidigt den geografiska dimensionen som avgörande eftersom det inte räcker med en utbildning i Vasa.

Det finns också sådana som mer explicit betonar den geografiska placeringens betydelse: "Utbildningen vid PF är undermålig jämfört med de finska lärarutbildningarna. Flytta utbildningen till en annan stad, öppna för nya lärare och framför allt forskare, hög kvaliteten på utbildningen!". Denna skribent vill inte bara ha en kompletterande utbildning på annan ort – underförstått i det "södra Finland" Björnberg-Enckell talar om – utan en flytt från Vasa. Den geografiska dimensionen antas också ha betydelse för utbildningens kvalitet, så att den höjs ifall utbildningen flyttas bort från nuvarande ort.

I debatten förekommer förstås röster för att nyländska studerande kunde studera i Vasa. I följande citat uttrycks en åsikt i denna fråga: "Man kan inte tvinga dem till Vasa, oberoende hur 'gott' det skulle göra dem. Man kan ju inte ens tvinga lärarutbildade österbottningar, som hellre går arbetslösa eller plockar tomater, att flytta söderut efter jobb." Nyckeluttrycket i detta citat är orden "inte ens". Uttalandet att man "inte ens" kan tvinga österbottningar att jobba i Nyland, innebär att det borde vara mera rimligt att österbottningar tvingas flytta bort för ett helt yrkesverksamt liv än att tvinga någon från Helsingfors att bo i Vasa under fem års studier.

Det finns också exempel på kritiska röster gällande regionalpolitik i bredare bemärkelse. Kommentaren att "Svenskfinland är inte bara svenska Österbotten, men det verkar inte vissa fatta", visar att Österbotten ses som för dominerande och till och med som ett hot mot Svenskfinland.

De som är kritiska till Björnberg-Enckell lyfter ofta fram det geografiska, men med andra förtecken: "Åbo hör också till södra Finland, och till och med dit tycker helsingforsbon att det är långt att resa för att studera. Det är ju så provinsiellt." Skribenten menar att det inte bara handlar om avståndet till Vasa, utan om oviljan att över huvud taget lämna huvudstaden.

En av de kritiska kommentarerna sticker ut lite extra: ”Vi skall vara aktsamma att placera något i Helsingfors, som är en Öst-Europeisk stad. Mot Sverige och Stockholm skall vi orientera oss och inte mot det östliga fördärvet.”

När platser ordnas hierarkiskt (Shields 1991; se kapitel 5) är det enligt olika dimensioner. I de flesta kommentarerna är det axeln syd/nord, som i Finland i hög grad sammanfaller med centrum/periferi, som åberopas, men i denna kommentar är det den också ofta anförda dimensionen öst/väst. I detta motsatspar värderas väst ofta högre, särskilt i en västlig kontext, och förknippas både med frihet och med civilisation. Det finns också en diskurs som framhäver Österbotten som mer vänt mot Sverige, och därmed mot väst (se t.ex. kapitel 6).

Avslutningsvis tar vi upp ett exempel på hur debatter av detta slag ses som hot i sig själva. SFP:s ordförande Carl Haglund (2013) skriver: ”Vi ska minnas att man trots regionala tvister under åren har lyckats lösa frågor som bland annat Hankens Vasafilial och den utlokaliserade barnträdgårdsläroutbildningen i Helsingfors. [...] Därremot klarar vi oss inte utan varandra i Svenskfinland.” Haglund anknyter också till debatterna om högskoleutbildning. Han nämner exempel på utlokalisering både från Helsingfors till Österbotten och vice versa, för att inte positionera sig i relation till regionala tvister. Det viktigaste budskapet är uppmaningen att hålla ihop inom den svenskspråkiga befolkningsgruppen. Att vara solidarisk med Svenskfinland är viktigare än följderna av de regionalpolitiska besluten. Haglund (2013) exemplifierar hur försvaret mot interna hot utgör en form av social kontroll (jfr Douglas 1985) när han manar debattörerna till att inte ta i för hårt utan komma ihåg att enheten inom språkgruppen bör bevaras.

AVSLUTNING

Vi har tittat på debatter som hotkonstruktioner och ser dem, utgående från Douglas, som exempel på riskperception (Douglas 1985). De studerade debatterna fungerar som kollektiva upplevelser av överhängande risker och hot. I debatten om Ekenäs BB handlar det om hotet mot tillgång till vård på modersmålet och mot regionens fortlevnad. I debatten om svensk service på tågen är hotet mer generellt och handlar om att man inte får sin identitet som svenskspråkig bekräftad. Ännu mer generellt blir det i diskussionen om försämrat språkklimat, där det upplevda hotet gäller hela språkgruppens fortlevnad. De hot som lyfts fram i den regionalpolitiska debatten är dels bristen på resurser i den egna landsändan, dels splittringen inom gruppen. I förlängningen handlar alla debatterna om hot mot den finlandssvenska minoritetens existens: ”det är vi finlandssvenskar som ska bort”.

Debatterna berör dessutom andra risker. I VR-debatten uttrycks risken att bli avlägsnad från tåget, eller att man inte kommer dit man ska, om man inte kan språket. När det gäller nedläggningen av Ekenäs BB dyker hälsorisker upp, i samband med konkreta risker med förlossningar, men också trafikrisker i samband med längre resor till BB. I samband med BB-debatten kopplas riskerna samman och förstärker varandra: nedläggningen hotar dels det svenska språket, dels – åtminstone implicit – mammornas och barnens hälsa. I snusdebatten (se kapitel 6) berörs förstås också hälsoriskerna med snusandet och risker ställs mot varandra. Snusaren väljer mellan att undvika hot mot hälsan och hot mot den språkliga identiteten. Valet som görs är att det är viktigare att värna om språket.

Douglas (1985) talar om riskperceptionens politiska och institutionella dimensioner. Hon säger bland annat att upplevda hot används för att stöda den rådande regimen. Vi tolkar detta lite allmänare, som en mobilisering av den finlandssvenska gruppen för att stöda den egna saken, ett slags ”etnisk mobilisering”. Hoten utifrån, särskilt från finskspråkiga myndigheter och politiker, används för att

skapa lojalitet inom den finlandssvenska gruppen. Den politiska dimensionen kan också tolkas i smalare, partipolitiska, termer: eftersom det dominerande partiet bland finlandssvenskarna är Svenska folkpartiet (SFP) handlar en del av hoten också om att mobilisera understöd för SFP.

Sammanfattningsvis kan sägas att de hot mot den svenskspråkiga minoriteten i Finland som framträder i de studerade debatterna, hanteras genom att hoten målas upp med starka penseldrag, för att mobilisera den finlandssvenska gruppen och stärka lojaliteten.

- 1 För en ingående diskussion om finlandssvenskarna som minoritet, se introduktionskapitlet.
- 2 Myntti (2010) har också karaktären av en debattbok, och utgör en av flera i genren debattböcker om Svenskfinland; andra exempel är Höckerstedt (2000) och Grönholm (2008).
- 3 För en diskussion om språkklimat i Finland, se Karlsson (2005).
- 4 Citaten återges i den form de är skrivna, utan språklig redigering. För vidare diskussion, se introduktionskapitlet.
- 5 Brages Pressarkiv har en databas på webben, <http://press.bragespressarkiv.fi>, med material från tio svenskspråkiga dagstidningar som utkommer i Finland. Det finns sökbart material från 1990 och framåt, men för alla tidningar utom två förekommer större tidsluckor.
- 6 Se Pöyhtäri et al. (2013) för en aktuell studie om hatretorik i Finland.
- 7 De språkliga konsekvenserna i samband med förvaltningsreformer har väckt intresse hos forskare (se t.ex. Sjöblom 2013).
- 8 Detta är en nyhetsartikel där kommentarerna till webbartikeln tar upp den språkliga aspekten.
- 9 En sammanfattning av denna, och andra debatter om Åbo Akademi, och samtidigt ett inlägg i densamma återfinns i Björk (2013).
- 10 Ferd'nand är en dansk tecknad serie som publicerats i *Hufvudstadsbladet* i decennier och som kommit att bli en symbol för tidningen.
- 11 "Debatt" är en av nio kategorier, bland de övriga finns till exempel ledare, nyheter och serier. De sökord som använts är angivna bland databasens ämnesord.

- 12 Av sammanhanget framkommer tydligt att de två första meningarna i citatet inte är skribentens åsikt, utan snarare den uppfattning skribenten hyser om åsikterna hos de som föreslår nedläggningen av Ekenäs BB.
- 13 Uttrycket "hukare" är en del av begreppsparet "hurrare"/"hukare", där hukare förstås som en svenskspråkig finländare som "hukar" sig för den finskspråkiga majoriteten. Hurrare i sin tur är ett försök att appropriera det finska ordet "hurri", ett skällsord för en finlandssvensk, och står för en uttalad stolthet över att vara finlandssvensk. Termerna lanserades i samband med en debattskrift om finlandssvenskar på 1970-talet (Ågren 1974). Se även Karlsson (2005) samt kapitel 4.
- 14 Yle är det finska public service-bolaget för tv och radio (tidigare Yleisradio – Rundradion).